

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1941 kl. 11 f. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om utredning angående barnens skydd i händelse av skärpt kris beträffande vår livsmedelsförsörjning.

I en inom riksdagens första kammare väckt och till dess andra tillfälliga *Motionen.* utskott hänvisad motion, nr 64, ha herrar Aronsson och Bror Nilsson hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Konungen anhålla om skyndsam utredning angående barnens skydd i händelse av skärpt kris beträffande vår livsmedelsförsörjning.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden *Yttranden.* från socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan och statens livsmedelskommission. Utskottet har vidare berett svenska läkarsällskapet och svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet tillfälle yttra sig i ärendet.

Socialstyrelsen utgår ifrån, att frågan om vidtagande av beredskapsåtgärder för att i förväg trygga tillgången på skyddsfödoämnen och för barnen lämpliga näringsmedel redan måste ha varit föremål för uppmärksamhet av de närmast ansvariga myndigheterna, nämligen medicinalstyrelsen och statens livsmedelskommission. För egen del anser socialstyrelsen, att det givetvis är synnerligen angeläget att så långt som möjligt i förväg åtgärder vidtagas för att särskilt beträffande tillgodoseendet av barnens behov kunna möta en försämring i situationen på livsmedelsförsörjningens område. Styrelsen erinrar vidare om att statsbidrag utgår till skolbarnsbespisning och framhåller att i nuvarande situation ytterligare åtgärder knappast torde vara påkallade. Styrelsen kommer för sin del att med uppmärksamhet följa utvecklingen på området för att i fall av behov hos Kungl. Maj:t påkalla vidtagandet av längre gående åtgärder. Möjligen erfordras åtgärder för att kunna bättre följa utvecklingen i fråga om barnens hälsotillstånd. Därvidlag torde det ankomma på medicinalstyrelsen att om så erfordras påkalla utredning.

Medicinalstyrelsen framhåller den utomordentliga vikten av att barnens näringsbehov och deras särskilda behov av skyddsfödoämnen tillgodoses i den största möjliga utsträckning under en skärpning av vår livsmedelssituation. Icke endast denna kategori behöver emellertid särskilt hänsynstagande

Bihang till riksdagens protokoll 1941. 12 saml. 2 avd. Nr 6.

utan även blivande och ammande mödrar. Styrelsen framhåller vidare betydelsen av en upplysningsverksamhet i syfte att lära allmänheten att rätt värdesätta olika födoämnen samt att på rätt sätt tillaga, förvara och konservera födoämnen så att de i möjligaste mån bibehålla sin halt av värdefulla skyddsämnen. Styrelsen erinrar om att statens informationsstyrelse redan vidtagit vissa åtgärder härutinnan. Medicinalstyrelsen tillstyrker en skyndsam utredning i ämnet.

Statens institut för folkhälsan framhåller, att institutet ävensom socialstyrelsen och livsmedelskommissionen genom fortlöpande konsumtionsundersökningar följa näringsförhållandena i mindre bemedlade hushåll i städer och industriorter samt å landsbygden. Ett intimt samarbete beträffande näringsförhållandena äger även i övrigt regelbundet rum mellan institutet och livsmedelskommissionen. På initiativ av livsmedelskommissionen har därjämte tillskapats en särskild vitaminkommitté i vilken även medicinalstyrelsen är representerad och varigenom i en viktig del av näringsfrågan regelbunden samverkan även med sistnämnda myndighet upprättats. Härigenom torde vissa förutsättningar förefinnas såväl att i tid upptäcka uppkommande brister i näringen som att vidtaga de åtgärder som erfordras och äro möjliga för att förebygga dem. För att i tid kunna utarbeta förslag till mera omfattande och allsidiga förebyggande åtgärder vid en skärpt kris, vilka ej blott torde böra inskränkas till barn i olika åldrar utan även omfatta förebyggande mödra- och barnavård samt ordnandet av offentliga utspisningar för nödlidande befolkningsgrupper, torde emellertid särskilda mera ingående utredningar vara erforderliga. Att tillskapa ett särskilt utredningsorgan härför synes emellertid vara opraktiskt. Ett dylikt uppdrag torde däremot kunna anförtros åt statens institut för folkhälsan i samråd med medicinalstyrelsen och livsmedelskommissionen.

Statens livsmedelskommission framhåller, att föreliggande fråga sedan lång tid tillbaka varit föremål för kommissionens uppmärksamhet. Hitintills har det emellertid endast i mindre omfattning befunnits erforderligt att vidtaga särskilda åtgärder i nämnda avseende. Detta beror huvudsakligen på att vår konsumtion av viktiga livsmedel allmänt kunnat hållas uppe på en jämförelsevis hög nivå. Härom vittnar bl. a. storleken av de tilldelningar av ransonerade varor, som f. n. utgå. Någon garanti för att samma tilldelning skall kunna lämnas i fortsättningen kan givetvis icke ges men å andra sidan finnes ej heller anledning befara, att konsumtionen skall behöva skäras ned i sådan grad, att menliga följder för folkhälsan uppstå. Det torde i detta sammanhang böra nämnas, att kommissionens planering i fråga om livsmedelsförsörjningen omfattar en relativt lång tidrymd. Vid planeringen har kommissionen givetvis även beaktat det fall, att vi skulle bli *totalt* avspärrade från tillförsel från utlandet. Kommissionen är medveten om att, därest försörjningsläget skärpes, det uppväxande släktets behov av viktiga livsmedel i första hand bör tillgodoses. Vid flertalet ranso-

neringar åtnjuta familjer med barn redan nu ej oväsentliga förmåner framför andra. Sålunda har kommissionen endast undantagsvis ansett sig böra lämna mindre tilldelning till barn än till vuxna, oaktat barnens behov av den ransonerade varan merendels är lägre. I vissa fall komma barnen i åtnjutande av större tilldelning än andra. Vid matfett- och brödsädsransoneringen utdelas således tilläggskort till barn i åldern 7—18 år. Den omständigheten att tillräckligt med födoämnen finnas att tillgå utgör emellertid ingen säkerhet för att barnens behov därav jämväl blir tillgodosett. Många familjer ha säkerligen till följd av minskade arbetsförtjänster eller stegrade utgifter i anledning av krisläget försatts i en brydsam ekonomisk situation, och sannolikt är att svårigheterna vid en skärpning av krisen komma att växa. Ur de synpunkter livsmedelskommissionen har att beakta är det därför ett starkt önskemål, att de viktigaste livsmedlen kunna tillhandahållas de ekonomiskt mindre väl situerade familjerna till ett efter deras förhållanden överkomligt pris. Vissa särskilda anstalter i denna riktning ha redan vidtagits i fråga om matfett. Jämlikt beslut av Kungl. Maj:t äro barn under 16 år, vilkas föräldrar icke ha högre beskattningsbar inkomst än 1 000 kronor, med vissa undantag berättigade att erhålla rabatt vid inköp av matfett. Förslag till liknande rabatter för barn vid inköp av mjölk föreligger utarbetat inom kommissionen. I samband med avgivande av förslag till Kungl. Maj:t angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under budgetåret 1941/42 har kommissionen för avsikt att upptaga frågan om en eventuell ytterligare utvidgning av prisrabatteringen. I den mån åtgärder av annan art än nu nämnts kunna finnas behövliga till skydd för barnen i händelse av en skärpt kris beträffande livsmedelsförsörjningen, har kommissionen självfallet för avsikt att verkställa utredning härom och avgiva de förslag, vartill utredningen kan föranleda. På grund av vad sålunda anförts torde enligt livsmedelskommissionen behov icke föreligga av att verkställa en särskild utredning beträffande de spörsmål, som behandlas i motionen.

Svenska läkaresällskapet och svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, sistnämnda förbund genom sin socialmedicinska sektion, tillstyrka motionen.

Utskottet delar till fullo motionärernas uppfattning om den stora betydelsen av att, i händelse av skärpt läge i fråga om vår livsmedelsförsörjning, åtgärder i tid vidtagas för att i möjligaste mån trygga tillgången på viktiga näringsmedel för det uppväxande släktet. Av de i ärendet avgivna yttrandena framgår, att frågan ägnas fortlöpande uppmärksamhet från de närmast ansvariga myndigheternas sida samt att, därest så befunnits erforderligt, åtgärder redan vidtagits i motionens syfte. I anslutning till vad medicinalstyrelsen anförts i fråga om betydelsen av en upplysningsverksamhet bland allmänheten rörande olika födoämners värde ur närings synpunkt

Utskottet.

samt bästa sätt för deras tillvaratagande, vill utskottet understryka vikten av att denna synpunkt uppmärksammas vid den fortsatta behandlingen av ifrågavarande spörsmål. I den mån utredningar och åtgärder på förevarande område i fortsättningen må befinnas påkallade, synas de lämpligen böra handhas av de myndigheter vilka redan nu syssla med näringsproblemen. På grund av det anförda anser utskottet skäl icke föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära någon särskild utredning i ämnet.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 maj 1941.

På utskottets vägnar:

G. HEÜMAN.

Närvarande: herrar *Heüman, Theodor Magnusson, Nisser, Nils Elowsson, Näsström, von Horn, Anton Svensson och Emil Petersson.*
